

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 114. ÉVFOLYAMA

1979. AUGUSZTUS • XXVIII. ÉVFOLYAM 8. SZÁM

T A R T A L O M

<i>Csötönyi József</i> : A szociálpolitikai tervekről, a munka megítéléséről és a tennivalókról —	337
<i>Márton József</i> : Az erdőgazdálkodás néhány közgazdasági vonása — — — — —	341
<i>Szentkuti Ferenc</i> : Erdőleltározási mintavételek statisztikai biztonsága — — — — —	350
<i>Dr. Márkus László</i> : Az élőfakészlet értékelése a minőségi rendszám segítségével — — —	355
<i>Bukri József</i> : A kemenicei erdei vasutak története — — — — —	358
<i>Szegedi Pál</i> : Korszerű erdőrendezési termőhelyterképezés a bővített újratermelés szol- gálatában — — — — —	365
<i>Horváth Béla, dr. Marosvölgyi Béla</i> : A nemzetközi mértékegységrendszer (SI) — — — —	369

A címlapon: Skandináv, egyszemélyes fakitermelés

A hátoldalon: Tisztításhoz alkalmazható, finn döntőkeret

(Fotó ERTI, Jérôme R. felvételi)

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Четен и Й.</i> : О социал но-политических планах, о суждении труда и о задачах.....	337
<i>Мартон Й.</i> : Некоторые эрономические черты лесного хозяйства.....	341
<i>Сенткути Ф.</i> : Статистическая вернооть взятия пробы в инвентаризации лесов.....	350
<i>Букри Й.</i> : История лесных железных дорог в поселке Кеменце.....	355
<i>Д-р Маркуи Л.</i> : Оценка запаса древесины с помощью рачественного порядкового номера.....	358
<i>Сегеди П.</i> : Современное лесоустройственное картирование условий местопронрастания на службе расширенного воспроизводства.....	365
<i>Хорват Б., д-р Маршвольди Б.</i> : Международная система мер.....	369

CONTENTS

<i>J. Csötönyi</i> : About the planning, evaluation and problems in social politics — — — —	337
<i>J. Márton</i> : Some economical features of the Forest Management — — — — —	341
<i>F. Szentkuti</i> : Statistical reliability of the sampling in Forest Inventory — — — — —	350
<i>Dr. L. Márkus</i> : The evaluation of growing stock by a Quality Indicator Index — — — —	355
<i>J. Bukri</i> : The history of forest railway of Kemence — — — — —	358
<i>P. Szegedi</i> : A modern site mapping method in Forest Management — a tool for the in- creased reproduction — — — — —	365
<i>B. Horváth and Dr. E. Marosvölgyi</i> : The international system of measuring units — —	369

AZ ERDŐ

az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkeszti Keresztesi Béla akadémikus. A szerkesztőség címe: Budapest, II. Frankel Leó u. 44. Levélcím: Budapest, Pf.: 17. 1277. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest, VII., Lenin krt. 9-11. Levélcím: Budapest, Pf.: 223. 1906. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai; előfizethető még a Posta Központi Hirlapiroda (Budapest, József nádor tér 1. 1900) és a lapterjesztéssel foglalkozó, egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre 90.— Ft, egyes szám ára: 3.— Ft. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Könyv és Hirlap Kiskereskedelmi Vállalat (Budapest, Pf.: 143. H-1389), az évi előfizetés ára: 7 \$.

Révai Nyomda Egri Gyáregysége, Eger. 79. 1910. Felelős vezető: Vilček János.

Index: 25 208

HU ISSN 0014—0031

A SZOCIÁLPOLITIKAI TERVEKRŐL, A MUNKA MEGÍTÉLÉSÉRŐL ÉS A TENNIVALÓKRÓL

CSÖTÖNYI JÓZSEF

Az V. ötéves terv időszakára készült élet- és munkakörülmények fejlesztését szolgáló *szociális fejlesztési tervek* első lépcsői az igényeket és a lehetőségeket egyeztető egységes, összehangolt vállalati szociálpolitikának. Az öt évre készült vállalati szociális terveket mindenekelőtt az óvatosság jellemezte. A gyorsabb előrelépéshez, a meglévő szociális gondok és feszültségek enyhítéséhez a termelési értéknek legalább 5–6⁰/₀-át kellene szociálpolitikai célokra fordítani a jelenlegi 2,7–3⁰/₀-kal szemben.

A szociális tervekészítés kétségkívül újszerű feladatot is jelentett, hiszen ilyen tartalmú tervek még nem készültek. Az óvatosság és az újszerűség mellett a szociális tervekészítés egyben útkeresés is volt. A szociális tervek kevésbé egységesek és átfogóak és nem meghatározóak a többi tervek között. Nem foglalják magukban az oktatási, közművelődési terveket, programokat, a rétegpolitikai terveket, a munkahelyi emberi viszonyok fejlesztési tervét, az igen fontos munkaerőgazdálkodási terveket stb.

A gazdasági vezetés kevésbé volt gazdája a szociális fejlesztési terveknek. Lényegesen nagyobb figyelmet szenteltek a műszaki fejlesztésre, a termelés növelésére. Az ember—gép—környezet bonyolult rendszerében szinte figyelmen kívül maradt az, hogy az ember működteti a gépet, a termelési eszközöket és nem fordítva. A szociális fejlesztési tervek külön készültek, nem képeztek egységet a vállalati résztervekkel. Ez azt eredményezte, hogy a szociális fejlesztési terveknek alig, vagy egyáltalán nem volt rangjuk a többi vállalati tervek között. Az élet- és munkakörülmények fejlesztésére általában csak egy vállalati szintű terv készült, alternatívák nélkül. A tervvariánsok lehetőséget nyújtottak volna a megalapozottabb döntésekhez, a feladatok fontossági rangsorolására. Az elkészült terveket többnyire nem bontották le a termelési egységekre és a végrehajtásra sem készültek intézkedési tervek.

A szociális fejlesztési tervek lényeges célkitűzése, hogy a jelen állapotból egy fejlettebb, jövőbeni állapotba hogyan kíván eljutni a vállalat meghatározott idő alatt — azaz mi és milyen mértékben fog változni, fejlődni? A változást, a fejlődést legszembetűnőbben a naturális mutatók jelzik. Az utóbbiak kevésbé voltak jellemzői a szociális terveknek. A szociális tervezésben nem érvényesült általánosságban a demokratizmus, „felülről lefelé” és nem fordítva készültek a tervek. Végül a szociális fejlesztési tervek kevésbé voltak „emberarcúak”, a pénzügyi vonatkozású adathalmazból alig volt kihámozható, hogy az emberi viszonylatok fejlesztése volt a célkitűzés. Elmosódott ugyanis a lényeg, az, hogy a társadalmi termelés legfontosabb tényezőjéről, az emberről van szó! A szociális fejlesztési tervek említett általános jellemzői a tervezés „gyermekbetegségeiből” fakadtak, csak kevés vállalat akadt, amelyik erőfeszítést tett arra, hogy a szociális terv átfogó, „komplex” legyen.

A tapasztalatok és tanulások felhasználásával a jövőben tartalmasabb és színvonalasabb szociális fejlesztési tervek készülhetnek. Ami a szociális tervezés távlatait illeti, SZIRMAI (1) ezt így fogalmazta meg: „Perspektívikusan tehát sokkal tágabban kell felfogni a szociális tervezést, mint ezt jelenleg tesszük. Magában kell foglalnia az üzemen, vállalaton belüli társadalmi viszonylatok teljes vertikumának tervezését”. PODMARKOV (2) szerint: „A szociális tervezésnek fel kell ölelnie a szociális jelenségek valamennyi oldalát, amelyek komplexuma a szociális terv általános tárgyává válik”.

Maga a *szociálpolitikai munka* ma még elmarad a kívánt szinttől. Az éves szociális fejlesztési terveket pénzügyi vonatkozásban teljesítik, sőt többnyire túlteljesítik, de az egyes feladatsorok természetes mutatókban nem teljesülnek. Ezt ma még amolyan „bocsánatos bűnnek” ítélik meg. Világosan kell látni, hogy az egyes feladatsorok lényeges elemei az élet- és munkakörülményeknek. Ezeknek nem teljesítése féldalalúvá, hézagossá teszi a szociálpolitikai munkát. A szociális fejlesztési terveket, célkitűzéseket a dolgozók széles rétegei nem ismerik. Tudomásul kell venni végre, hogy a szociális terv a dolgozók terve és mint saját tervüket illik és szükséges ismerniök. A vezetők elsőszámú feladata többek között, hogy e terveket ismertessék. Ez a munka a vezető részéről nem valami különleges „kegy” gyakorlása, hanem követelmény és kötelesség. A szociálpolitikai munka megítélésében fel-felbukkannak a múltból örökölt, de idejét múlt „karitatív”, „patronalisztikus” vonások is.

A szociálpolitikai munkát — tervezés, irányítás, végrehajtás — illetve annak színvonalát alapvetően befolyásolja az, hogy ma még hiányzik a szociálpolitika megfelelő vállalati szervezete. Ami van, az többnyire nem felel meg a szociálpolitikával szemben támasztott elvárásoknak, követelményeknek. E szervezetnek elsősorban fejlesztéssel, az ember élet- és munkakörülményeinek, képességeinek tervszerű fejlesztésével kell foglalkoznia. A gazdasági, termelési feladatokkal népes szervezet foglalkozik a vállalatoknál, a szociálpolitikával annál kevesebb. Bizonyára eljön majd az az idő, amikor a vállalatoknál az emberrel kapcsolatos valamennyi funkció egy szervezetben lesz és ebben a szervezetben dolgozik a mérnök, a közgazdász, az ergonómus, a szociálpolitikus, a szociológus, a pszichológus, az üzemmorvos, a pedagógus és a szervező. Az eredményes és hatékony szociálpolitika az előbbiekből felsorolt szakmák összehangolt együttműködését feltételezi és kívánja meg a jövőben. Korszerű szervezet nélkül eredményes szociálpolitikai munkát nem lehet végezni.

A szociálpolitikai munkára és annak színvonalára kétségkívül hatással van az, hogy vállalati szinten egy fejlesztési terv készült. Egyetlen terv, legyen az bármilyen átfogó és részletes, nem képes a gazdálkodó egységek (erdészetek, fafeldolgozó üzemek, gyáregységek) szociális gondjait, feszültségeit feloldani. A termelőegységekre nem készített tervek azt eredményezték, hogy a gazdálkodás e legfontosabb szintjén az emberi gondok, problémák háttérbe szorultak, a szemléletet, a tevékenységet alapvetően a termeléscentrikusság jellemezte. Figyelmen kívül maradt az a fontos alapelv, hogy a vállalat nemcsak technikai-gazdasági, hanem társadalmi-politikai egység és a vállalatnak az emberi viszonyok fejlesztésével is foglalkoznia kell. Akadnak gazdasági vezetők, akik azon keseregnek, hogy egyre fogy a munkáskéz, akadozik a tervek teljesítése, évenként mind több kitermeletlen fatömeg halmozódik fel stb. Késégkívül súlyos gondok ezek. Vajon mit tettek a munkaerő megtartása érdekében?

A jövőben mindinkább a gyors műszaki fejlődés válik meghatározóvá az erdőgazdálkodásban. Ennek a fejlődésnek kulcsa viszont a szakképzett munkaerő. Ez a várható és szükséges fejlődés a jelenleginél lényegesen magasabb szociális színvonalon valósítható meg. Az anyagi és szellemi erőforrásokat

hatékonyan felhasználni, jól szervezni, kitaróan dolgozni, folyton tanulni, kutatni a sokszínű valóságot és ennek bonyolult összefüggéseit sokkal nehezebb, mint gondjaink, problémáink felett siránkozni. Az utóbbival nem jutunk előbbre. Az, hogy a szociálpolitikai munka átfogó és széleskörű legyen, feltételezi a munka társadalmisítását, azaz minél több dolgozó bevonását az igények felmérésébe, az éves és középtávú tervezésbe, a végrehajtásba. A szociálpolitikai munka társadalmi jellegének erősítése ma még egyedi jelenség a vállalatoknál. A vállalati szociálpolitikai bizottságok növelik a munka demokratizmusát és erősítik annak humán jellegét.

A szociálpolitikai munka színvonalát befolyásolja az is, hogy a tervezéshez, a döntésekhez szükséges információk eléggé szegényesek, hiányosak. Ma többet tudunk egy 12 ezer forintos *Stihl* motorfűrészről, mint a motorfűrész kezelő fatermelő szakmunkásról! Hiányoznak a munkahelyekre kiterjedő, a munkakörülményeket, szociális gondokat, problémákat tartalmazó részletes felmérések. Hiányzik egy korszerű, humán adatlap az emberről. A jelenlegi nyilvántartások elavultak, korszerűtlenek, gépi feldolgozásra egyáltalán nem alkalmasak. A jövőben mindinkább tért hódítanak a különböző erdőgazdasági munkarendszerek. Kidolgozásra vár, hogy az egyes munkarendszerek milyen szociális feltételeket kívánnak meg. Szociális modellek és normatívák kidolgozása jelentős segítséget nyújtanának a szociális tervezéshez.

A szociálpolitikát, mint újszerű feladatot most kezdi tanulni a vezető és a munkatárs. Az újnak az elsajátítása felveti a szociálpolitikai ismeretek rendszeres oktatásának szükségességét a szakmunkásképzésben, a közép- és felsőfokú oktatásban. A mi szakmai gondolkodásunkban, kultúránkban még mindig a szorosan vett szakmai gondok és problémák foglalják el a fő helyet. Nehezen alakul ki az a magatartás és gondolkodásmód, amely az embert és a vele kapcsolatos gondokat, tennivalókat állítja a középpontba. Tennivalók pedig a következők:

- A vállalatok csak akkor képesek végrehajtani a mindinkább növekvő termelési feladatokat, ha központi kérdéssé válik az emberről való gondoskodás, az élet- és munkakörülmények tervszerű, átgondolt javítása. A dolgozókról való gondoskodás szerves részévé kell válnia a vezetői, irányítói tevékenységnek. Az emberről való gondoskodást legalább olyan mértékben kell fejleszteni, mint a termelést és a szociálpolitikai feladatok elvégzésére korszerű szervezetet kell kialakítani.
- A szociális ellátás javítását a műszaki fejlesztés, mint meghatározó tényező, a termelés fejlesztés, korszerűsítése és nem kevésbé az erőforrások hatékony felhasználása révén lehetséges megvalósítani. „A korszerű szociálpolitika megvalósításához szükséges anyagi feltételeket a gazdaság teremti meg, ugyanakkor a szociális feltételek javulása visszahat a gazdaságra” írja MOLNÁRNÉ (3).
- Az erdőgazdálkodásban alapvető követelmény ma és még hosszú távon a szétszórt és nagyszámú, változó, szabadtéri munkahelyek fokozatos koncentrációja. Ez nemcsak a korszerű technika gazdaságos működtetése szempontjából fontos kérdés, hanem feltétele a munkahelyi szociális ellátottság fejlesztésének is.
- Változatlanul kiemelt szociálpolitikai feladat a dolgozók szállításának korszerűsítése, az üzemi étkeztetés mennyiségi és minőségi növelése, a lakáshelyzet javítása, az üzemorvosi hálózat, a változó munkahelyek szociális fejlesztése és ezen belül megfelelő munkahelyi melegezőkkel való ellátása.
- Szükséges, hogy a jövőben olyan átfogó, komplex szociális fejlesztési ter-

vek készüljenek, amelyek magukban foglalják a munkahelyek környezetvédelmi tennivalóit is.

— A VI. ötéves terv szociálpolitikai tervvariánsainak kidolgozása a termelési és műszaki fejlesztési elképzelésekkel összhangban. Középtávra az élet- és munkakörülmények fejlesztésének főbb irányait (miben és howá kívánunk eljutni) és arányait (az élet- és munkakörülményeknek egyes elemeit milyen mértékben szükséges fejleszteni) célszerű megtervezni. Az éves szociális fejlesztési tervekkel szembeni alapvető követelmény, hogy munkahelyi szintig határozza meg a tennivalókat. A tartalmas és színvonalas szociális tervkészítéshez széles körben kell felhasználni a szociológia, az ergonómia eredményeit.

— Célszerű lenne a „K” és „A” kategóriába sorolt vállalatoknál megkezdeni a hosszútávú szociális fejlesztési koncepciók kidolgozását.

A szociálpolitika nem öncélú cselekvés. Azért van, hogy a társadalom alanyai jó közérzettel, alapos felkészültséggel termeljék meg életkörülményeik tervszerű fejlesztéséhez és javításához szükséges anyagi és szellemi javakat. Érdemes jól megjegyezni, hogy ma, de méginkább holnap milyen lesz egy-egy vállalat, az egyre inkább szociálpolitikai kérdés.

IRODALOM: (1) SZIRMAI PÉTER: A szociális tervezés kérdései — Vezetéstudomány, 1976/7; (2) PODMARKOV, V. G.: A szociális tervezés lényege és megoldatlan problémái — Vezetéstudomány, 1977/3; (3) MOLNARNE VENYIGE JÚLIA: A szociálpolitika néhány kérdése közgazdasági nézőpontból — Közgazdasági Szemle, 1977/10.

Hekkila, Pentti—Leikola, Metti—Salekeri, Mertti:

A vékonyfa termelése, kitermelése és hasznosítása kutatási zárójelentés a rövid vágásfordulójú erdők faterméséről és hasznosításáról. Helsinki, 1970.

Rendkívül érdekes és Magyarországon is hasznosítható kutatási eredményorozatot foglaltak össze tetszetős megjelenésű, jól illusztrált könyvükben finn kollégáink. Az 1970-es években Finnországban is fellépő fahiány miatt a gyorsannövő vékony lombos fa tömegtermelése érdekében kezdeményeztek kutatásokat. Az 1973-ban indított kutatások célja annak a megállapítása volt, hogy megvannak-e Finnországban a rövid vágásfordulójú fatermesztés előfeltételei. Először megoldották a vékonyfa kitermelés és szállítás teljes gépesítését, majd a hasznosítását. Megteremtették az előfeltételeit a vékonyfa ipari nyersanyagként vagy energiafejlesztési célra való felhasználásának. Ezt követően 1975-ben kezdték meg a rövid vágásfordulójú faültvényeken a termelést.

A szerzők megállapítása szerint a hagyományos, nagyméretű rönktermelést kiszorítja a biomassa termelés. Ennek célja az elérhető legnagyobb mennyiségű nyersanyag előállítása cellulózipari, energiafejlesztési és takarmányozási felhasználásra. Jelenleg azonban még a vastagfa termeléssel együttjáró vékonyfát és a feldolgozási hulladékokat sem hasznosítani kellően, bár az aprítéktermelés ezt lehetővé teszi.

A faapríték a vegyipar alapanyaga is lehet. Ennek során a számításba vett folyamatok: a hidrolízis, a pirolízis, a hidratáció és az extrahálás. A nyerhető (fa)termékek: cukor, alkohol, fűtőanyag, protein, takarmány, illóolaj és más vegyi anyagok. Az apríték fűtőanyagként való felhasználása a könnyű fűtőolajok helyettesítésére indokolt. Az olaj árának emelkedésével a rövid vágásfordulójú „energia ültvények” létesítése 10—15 év múlva már gazdaságosabbá válik.

A rövid vágásfordulójú faültvényeken termelt biomassa iránt már a 80-as években várhatóan jelentkezik az igény, ezért tovább kell fejleszteni ennek a témakörnek a kutatását. Jelentősen megnő a vékonyfa hasznosításának a kutatásában a feldolgozással szemben az energianyerés korszerű megoldása. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a felhasználás valamennyi lehetőségét ne kellene vizsgálni.

Ez a 150 oldalas könyv minden bizonnyal hasznára lesz a témában folyó magyarországi kutatásoknak is.

(Ref.: Dr. Solymos R.)